

— Romština na slovenských středních školách

Velký prostor v oblasti vzdělávání a romského jazyka náleží dění na Slovensku. Nachází se v pokročilejším stádiu pilotní fáze zavádění romštiny do škol. Do projektu se zapojila romská pedagogická inteligence, tj. řada zkušených vysokoškolsky vzdělaných romských učitelů, nad rámec svých obecných výukových činností. Řízení celého projektu zabezpečil slovenský Státní pedagogický ústav, kterému se podařilo získat financování z Evropských sociálních fondů.

Zdá se, že čas ještě nedozrál na komplexní popis procesů a výstupů, ani na celistvé hodnocení výsledků. Redakci se alespoň nepodařilo získat obsáhlejší reakci ze strany zúčastněných i přes usilovné snažení. Proto jsme rádi, že se uvolnil aspoň jeden z účastníků projektu ze svých povinností a poskytuje nám první pohled na současnou situaci a zároveň i poukazuje na úskalí, kterým slovenské snahy o zavedení romštiny do škol čelí či do budoucna mohou čelit.

Další „ochutnávkou“ projektu jsou dvě anotace, které otiskujeme v tomto čísle, antologie romských tradic a řemesel a antologie romských spisovatelů. Vyšly v r. 2007 společně s celou řadou učebních materiálů pro potřeby výuky jazyka i realit. Jazykovou učebnici s doprovodnými texty pro učitele a žáky, pravidla romského pravopisu a výukové publikace o romské hudbě, řemeslech, literatuře a dějinách budeme postupně představovat v dalších číslech Romano džaniben.

PW

Romština jako vyučovaný jazyk se na Slovensku zavádí od roku 2003 v rámci projektu experimentálního ověřování kurikula romského jazyka, který řídí Státní pedagogický ústav. Cílem je vytvořit učební osnovy a plány pro vyučování romštiny na středních školách tak, jak je tomu v případech jiných národností na Slovensku.

Tahounem v experimentu je Soukromé gymnázium na Galaktické ulici v Košicích, kde v letošním školním roce 2007/2008 maturovalo z romštiny 19 studentů. Romština se vyučuje také na Střední umělecké škole v Exnárové ulici v Košicích, tam maturovalo 38 posluchačů.

O vyučování romštiny se ale vedou rozsáhlé diskuze. Ne tak mezi romskými intelektuály, jako spíš mezi obyvateli romských osad, kteří často nad takovými plány projevují nelibost.

Romština má totiž jako jazyk své specifické uplatnění, zejména uvnitř komunit. Jinak – mluvit romsky jinde než mezi svými nejsme pořád zvyklí.

V souvislosti s vyučováním jazyka bylo nutné také řešit otázku standardizace romštiny – řečeno jinými slovy: který z dialektů učit.

Studenti často pocházejí z prostředí, kde se mluví různými dialekty. Chabým pokusem o stanovení normy bylo vydání pravidel romského pravopisu. Publikace je však dílem zcela nepovedeným a navíc v souvislosti s ním vzniklo víc problémů než užítku (především problémy z citací autorů a následné spory o autorská práva). Objektivně však musíme uznat, že se jednalo o první pokus stanovit pravidla pravopisu slovenské romštiny v takovém rozsahu, a problémy tudíž bylo možné očekávat.

Otázka ovšem zní, do jaké míry je zapotřebí jazyk standardizovat. Normovaný jazyk se většinou užívá v úředním styku. Instituce, kde by se kodifikovaná romština užívala, však na Slovensku neexistují. Pro potřeby školního vyučování by zřejmě víc prospělo užívání místního dialektu než nového jazyka.

Celý záměr ovšem také stojí na politické bázi. Mnohá práva národnostních menšin, především ta jazyková, vycházejí právě z faktu, zda je daný menšinový jazyk kodifikován, standardizován. Dle názoru některých odborníků se tak potřeba kodifikovat jazyk, uměle vyvolává. To by ovšem stálo za delší diskuzi.

Faktem je, že na dvou školách se romština vyučuje, ačkoliv to zejména rodiče romských dětí přijímají s rozpaky. Faktem ovšem také je, že díky vyučování romštiny máme nyní o 57 středoškolsky vzdělaných Romů více. A to není málo.

Problémem nadále zůstává otázka tvorby učebnic, pomůcek, ale zejména nedostatek učitelů (a to kvalitních), jako ostatně ve slovenském školství vůbec.

Samotní žáci víceméně romštinu jako vyučovaný jazyk akceptují, ovšem moc nadšení z něho nejsou. Spíš jsou si vědomi faktu, že bez vyučování romštiny by na gymnázium nebo střední škole pravděpodobně nestudovali.

V roce 2009 se celý experiment ukončí. Výsledkem budou učební osnovy a plány, a také pomůcky a učebnice pro vyučování romštiny na středních školách. Jaký bude ohlas a zájem o studium tohoto jazyka ukáže však až čas a já nechci předem takový záměr zatracovat nebo naopak hájit. Romové ovšem, pokud vím, valný zájem o studium romštiny nemají a pokud je to jenom trochu možné, vyhýbají se mu.

Romano džaniben – jevend 2007
Časopis romistických studií

Tento časopis vychází díky finanční podpoře Ministerstva kultury České republiky.

Toto číslo je výstupem z výzkumného záměru č. MSM 0021620825
na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze

Toto číslo časopisu vyšlo za finanční podpory České rady pro oběti nacismu

Projekt je financován za finanční podpory Nadace Arbor Vitae

Projekt byl podpořen z prostředků Nadačního fondu obětem holocaustu.

Vydává Romano džaniben
Ondříčkova 33, 130 00 Praha 3
tel.: 222 715 947, e-mail: dzaniben@email.cz, www.dzaniben.cz
bankovní spojení: 161582339/0300

Šéfredaktor: Peter Wagner
Výkonné redaktorky: Lada Viková, Helena Sadílková a Adéla Gálová
Technická redaktorka: Eva Zdařilová
Recenzovali: doc. PhDr. Jiří Nekvapil, CSc.
a Ass. Prof. Mag. Dr. Dieter Halwachs
Sazba: Petr Teichman
Tisk: PBtisk, Příbram

Produkcí zajišťuje nakladatelství G plus G, s.r.o.,
Plavecká 14, 128 00 Praha 2
tel: 222 588 001, e-mail: gplusg@gplusg.cz, www.gplusg.cz

Náklad: 600 ks
Doporučená cena: 160 Kč
Roční předplatné: 320 Kč (včetně poštovného a balného)

ISSN 1210-8545

Evidenční číslo podle tiskového zákona: MK ČR E 6882

Nevyžádané rukopisy a fotografie se nevracejí. Obsah zveřejněných polemických článků
nemusí být totožný se stanoviskem redakce. Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvím pošt Praha č.j. NP 1360/1994 ze dne 24.6.1994.